

Paweł Rak*

Fundusze europejskie na Podkarpaciu – wykorzystanie oraz perspektywy na kolejny okres programowania w kontekście reformy budżetu UE

Przedstawiona zostanie krótka informacja na temat Funduszy europejskich na Podkarpaciu przy uwzględnieniu tego jak jest obecnie, a jak będzie być może od 2014 roku. Na początek kilka informacji o tym co zostanie zawarte w prezentacji. Między innymi, ujęcie perspektywy 2007-2013, kwestie związane z absorpcją środków w naszym województwie, kalendarz przedsięwzięć realizowanych obecnie oraz informacje o planowanych pracach na lata 2014-2020, a dokładniej pracach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. W kolejnej części zaprezentowane zostaną propozycje dla nowej perspektywy, temat niezwykle trudny do zrozumienia ze względu na fakt, że temat Funduszy Europejskich, polityki spójności i kwalifikalności jest zagadnieniem bardzo trudnym do zrozumienia w trakcie cyklu zajęć akademickich, a co dopiero w przeciągu kilkudziesięciu minut. Na początku dla przypomnienia może kilka haseł: Polityka spójności, a więc trzy główne obszary w latach 2007-2013 konwergencja, konkurencyjność i zatrudnienie w regionach oraz europejska współpraca terytorialna, wszystko to co staramy się robić dla dobra UE i staramy się wcielić założenia strategii lizbońskiej, która jak

* Koordynator sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego.

wiadomo zakłada między innymi to, że UE do 2010 roku stanie się największą gospodarką światową i najbardziej konkurencyjną.

Trzy podstawowe obszary:

- Wiedza i innowacje na rzecz wzrostu gospodarczego.
- Europa jako bardziej atrakcyjne miejsce dla inwestowania i pracy.
- Tworzenie większej liczby, lepszych miejsc pracy.

Realizację tych założeń po części już widać, a część będzie wiadoma dopiero widoczna po zakończeniu tej perspektywy, w wyniku przeprowadzanych badań z wykorzystania środków europejskich 2007-2014.

Zasada polityki spójności zapisana w strategicznych wytycznych wspólnoty, mówi o tym, że przede wszystkim koncentrujemy się na wiedzy, innowacyjności i optymalnym wykorzystaniu kapitału ludzkiego, a to wszystko dla rozwoju gospodarki co przekłada się oczywiście na to, co jest realizowane z funduszy europejskich w obecnej perspektywie finansowej, tym bardziej, że Polska jest największym beneficjentem tych środków jeśli chodzi o UE – 19% wszystkich środków otrzymuje właśnie Polska w ramach EFRR, EFS i Funduszu spójności. W celu wdrożenia tych wszystkich założeń powstał dokument strategiczny wskazujący priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy Unijnych, czyli Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności. Ten dokument oczywiście ma nazwę Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, nazwany teraz NSS, czyli Narodowa Strategia Spójności. Cel strategiczny NSS, pokrywa się oczywiście z wytycznymi UE. Uwzględ-

niając procentowy podział środków najwięcej środków przeznaczonych jest na 16 regionalnych programów operacyjnych, to jest 27%, oczywiście najwięcej po strategicznym obszarze, czyli infrastruktura i środowisku, bo jak wiadomo, wchodząc do UE i negocjując warunki perspektywy finansowej Funduszy Europejskich na lata 2007-2013 najważniejszymi obszarami była infrastruktura, czyli drogi i infrastruktura ochrony środowiska, dlatego na ten cel jest przeznaczanych aż 36 % środków, a na kolejnej pozycji są regionalne czy po prostu wojewódzkie programy operacyjne 27%. Pod kątem tego jakie obszary w poszczególnych województwach są najbardziej wspierane należy zaznaczyć, że w województwie podkarpackim, to właśnie na infrastrukturę drogową jest przeznaczanych najwięcej pieniędzy ze względu na stan dróg w tym regionie, później jest oczywiście ochrona środowiska.

Trzeba jednak pamiętać, że FE to nie tylko kilometry dróg i hektolitry oczyszczonej wody. Wpływ Narodowej Strategii Spójności na liczbę zatrudnionych w tysiącach osób w gospodarce, wskazuje na bardzo dużą liczbę miejsc pracy, które nie powstałyby gdyby nie Fundusze Europejskie, oczywiście najwięcej 923 tys. stanowisk pracy powstanie w 2013 roku, kiedy kończy się perspektywa finansowa, ale jeszcze wtedy będzie realizowana duża liczba projektów. Spora liczba miejsc pracy musi być utrzymana po zakończeniu realizacji projektu.

Jak będzie wyglądać to wszystko po 2013 roku, liczba miejsc pracy spada, ale pytanie czy rzeczywiście spadnie w końcu od 2014 roku znowu zaczyna się kolejna perspektywa finansowa, nad którą debata rozpoczęła się we wrześniu 2007 roku , gdy odbyło się

czwarte forum kohezyjne. Zastanawiano się, co zmienić, w kolejnej perspektywie żeby jeszcze lepiej wdrażać fundusze unijne w kolejnym okresie, czyli do 2020 roku. Stwierdzono, że nie do końca te efekty które powinny być realizowane przez politykę spójności, przekładają się na to, jak jest faktycznie. Przede wszystkim efekty polityki spójności nie są wystarczające zarówno w sferze gospodarczej, w sferze społecznej no i także przy współpracy terytorialnej. Bardzo dużo pracy do tego momentu zostało już wykonane, jeżeli chodzi o kolejny okres programowania Funduszy Europejskich. Realizowane są działania przez KE, przez UE, między innymi w grudniu 2009 roku przyszłość polityki spójności, została przedstawiona w Raporcie komisarza Sameckiego i postulaty które zostały zgłoszone w tym raporcie są zbieżne z pomysłem Polski jeśli chodzi o przyszłość Funduszy Europejskich po 2014 roku. Co zakłada ten raport. Na pewno ma być to polityka rozwoju ukierunkowana na realizację celów gospodarczo-społecznych, szczebel regionalny zostanie podkreślony, a więc jeszcze większe zejście do regionów, przy czym, o tym można powiedzieć nieco później, kiedy Ministerstwo Rozwoju Regionalnego będzie przedstawiało swoje działania, jeśli chodzi o budżet 2014-2020. Obecnie jednak już jest mowa o tym, że fundusze unijne po 2014 roku, mają być funduszami które będą skierowane do dużych projektów. Założono, że nie dopuszczalna jest taka sytuacja o której powiedział jeden z dyrektorów departamentu MRR, że pieniądze topione są w „basenach” i „solarach”. Po 2014 roku wszystkie cele będą musiały być wyznaczone w danych projektach, nie będzie możliwości wykorzystania funduszy Programów Operacyjnych, na budowę odcinka czterech kilometry

drogi gminnej, między 20 domami, bo w tym momencie wątpliwe jest to jaki to ma wpływ na gospodarkę. Wprawdzie taka perspektywa miała być już wprowadzona, ale miejmy nadzieję że po 2014 roku jednak te strategiczne cele będą musiały być zaznaczone w projektach. W projekcie oczywiście można zawsze wszystko udowodnić i argumentacja będzie taka, że tam na przykład mieszka przedsiębiorca, który zatrudnia 450 pracowników i dzięki temu i tej drodze będzie szybciej dojeżdżał do pracy, szybciej reagował itd., jednak to nie o to chodzi.

Postulaty zbieżne z Polską wizją tak jak zostało to przedstawione w raporcie Sameckiego, dodatkowo mówi się również o podkreśleniu wagi szczebla regionalnego przede wszystkim powiązań między miastem, a wsią, dlatego że nie zawsze te powiązania są realizowane, jednak od pewnego czasu pojawiają się głosy, że nie jest to dobry pomysł na połączenie całkowite rolnictwa i działań skierowanych tylko do rolników, ponieważ powoduje to, że są właściwe dwa ośrodki decyzyjne i te dwa różne działania pod różnym kątem realizowane dla tej samej społeczności.

W ramach działań które były realizowane przez Polskę w ostatnim okresie, jeśli chodzi o przyszły budżet 2014-2020, powstało dużo dokumentów, każdy z tych dokumentów ma swoją wartość. Po głębszym zapoznaniu się z nimi okazuje się, że bardzo często jeden zaprzecza drugiemu, ale tak zawsze jest, że z kilku dziesięciu różnego rodzaju pomysłów rodzi się w końcu ten jeden najlepszy i miejmy nadzieję, że z tych wszystkich dokumentów, były znacznie lepiej zarządzane i znacznie lepiej wdrażane.

Wyniki prac realizowanych od 2007 roku przez MRR, w ostatnim okresie ze względu na tragedię Smoleńską są ograniczone, zamierzone działania przez ostatnie tygodnia zostały znacznie spowolnione, wszystko zostało wyciszone, a wszystkie konferencje, które miały się odbywać zostały odwołane, między innymi została odwołana Konferencja nt. Funduszy Europejskich w Warszawie, która miała się odbyć 7, 8, 9 maja tam też miała być prowadzona dyskusja na temat perspektywy 2014-2020. Przede wszystkim MRR stoi na stanowisku, że pieniądze które mają być rozdysponowane poprzez Programy Operacyjne od 2014 roku, powinny trafiać przede wszystkim do sektorów innowacyjnych, ma być rozwijana konkurencyjność jednak to nie ma być naprawa systemu poprzez pompowanie potężnych pieniędzy w nieudolny system społeczny, czy we wsparcie najbiedniejszych terenów, to dla nas nie jest dobra wiadomość bo niestety Podkarpacie jest jednym z najbiedniejszych terenów, ale Pani minister Bienkowska stoi na stanowisku, że jak najwięcej pieniędzy z Programów Regionalnych powinno trafić *stricte* do poszczególnych aglomeracji, czyli ukierunkowanie pieniędzy na rozwój aglomeracji.

Filozofia działania MRR jest taka, żeby nie tak jak do 2007 roku przyjmować wszystkie dokumenty, które KE czy Rada Europy wydaje i formułuje tylko żeby sama Polska wychodziła naprzeciw, żebyśmy my to poprzez różnego rodzaju konferencje, debaty tworzyli dokumenty, które następnie będą przedstawiane KE, na które ona będzie musiała odpowiedzieć, bądź też ustosunkować się do nich. Dlatego też między innymi jest tutaj realizowane wyjście ponad pasywne reagowanie na propozycje KE i ściśle powiązanie stano-

wisk Polski w sprawach reformatorskich debat. Tutaj od dłuższego czasu trwają można powiedzieć zakulisowe działania ze strony MRR, w stronę współpracy z innymi dużymi państwami UE. Chodzi tu głównie o to, że jeżeli będziemy sami, jeżeli będziemy tylko mieli ze sobą takie kraje jak Rumunia, Bułgaria czy Słowacja to są małe szanse na to abyśmy nasze propozycje i pomysły, po prostu przeformowali. Dlatego też między innymi powstają takie mini grupy wspólnego interesu, rozmawiamy m.in. z Austrią, Niemcami, Hiszpanią, Francją, oprócz tego z krajami Beneluksu, właściwie te rozmowy już się toczą od stycznia 2009 roku. Departament MRR, który zajmuje się tymi negocjacjami poszukuje wspólnych obszarów poszczególnych działań budżetu na 2014-2020 i z tymi państwami rozmawia o wzajemnym wsparciu. Jak do tej pory przynosi to bardzo dobry skutek, mamy nieoficjalne porozumienia, gościliśmy bardzo ważnych komisarzy ze strony UE i oni jak na razie na chwilę obecną na rok 2010 przychylają się do naszych stanowisk.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego stawia na zmianę całkowitych paradygmatów, nie pompowanie pieniędzy w najuboższych, najbiedniejszych w celu wyrównania szans, ale przede wszystkim koncentracja na szansie i potencjale, czyli konwergencja poprzez konkurencyjność odblokowanie procesów wzrostowych zorientowanie na przewagi konkurencyjne, potencjał endogeniczny, zasoby terytorialne i wiedzę oraz zintegrowane podejście do rozwoju terytorium, precyzyjne dostosowane interwencji do lokalnych warunków. W tym właśnie odcinku mieszczą się pieniądze dla poszczególnych regionów -aglomeracji.

W najbliższym czasie będzie się odbywać prezydencja Polski oprócz tego mają być przeprowadzane i tworzone raporty strategiczne. W kwestii pomysłów, jeśli chodzi o Fundusze Europejskie, mówimy już stricte o przełożeniach na poszczególne programy operacyjne. Jednym z takich pomysłów jest zmiana w stosowaniu zasady N+3, N+2, czyli rozliczanie środków, gdzie widać wyraźnie, że ta zasada, czyli to, że N+3 przestaje praktycznie w najbliższym czasie funkcjonować powoduje to, że beneficjenci skupiają się na tym żeby jak najszybciej wypracować zysk, żeby te projekty jak najszybciej się skończyły, żeby przyniosły jak najszybciej rozwiązanie, a niestety są pomijane, właściwie na drugi plan schodzą te projekty często dla nas bardzo ważne na przykład ponadnarodowe sieci elektroenergetyczne. Dlatego też jest koncepcja taka albo żeby zrezygnować całkowicie z zasady N+3, N+2, albo żeby zasada N+3 funkcjonowała do końca 2019 roku, a w 2020 co najwyżej zasada N+2, rozliczania środków. Ponadto ze względu na sytuacje, które często się pojawiają w Polsce taka sytuacja miała miejsce rok temu, czyli zmiana znaczna kursu euro, jest koncepcja żeby wszystkie środki które będą przekazywane w ramach programów operacyjnych miały swój stały kurs, który będzie aktualizowany raz w roku żeby nie było sytuacji takiej że, projekt na około 100 tys. euro, ze względu na zmianę kursu wart jest już 60 tys. euro, mimo że ceny się nie zmieniły natomiast kurs złotego do euro uległ zmianie i to drastycznie.

Kolejną koncepcją jest likwidacja kwalifikalności podatku VAT, przynajmniej jeżeli chodzi o EFRR, tutaj MRR stoi na stanowisku że właściwie VAT tylko i wyłącznie znacznie utrudnia życie beneficjentom, dlatego nie jest do końca potrzebny, większy benefi-

cjent ten VAT ma nie kwalifikowany ponieważ prowadzi działalność gospodarczą i rozlicza się z tego podatku. Tutaj jest koncepcja żeby zachować ten podatek jedynie dla projektów miękkich, czyli EFS dlatego że tam byłoby to znacznym obciążeniem dla np. stowarzyszeń.

Kolejnym bardzo dobrym rozwiązaniem byłoby zapisanie, że programy operacyjne w ramach perspektywy są jednocześnie programami płacowymi, czyli uproszczenie znaczne dlatego, że nie potrzeba piętnastu różnego rodzaju rozporządzeń czy wytycznych, czy też notyfikacji KE pomocy publicznej jeżeli przyjęcie programu operacyjnego jest równoznaczne z przyjęciem programu jako programu pomocowego, a co za tym idzie stały procent dofinansowania i dodatkowo wszystkie projekty, które są składane wiadomo, że mają dozwoloną pomoc publiczną w ramach takiego programu.